

Een week in een Vogelparadijs.

IV

Woensdag konden we maar een halve dag buiten zijn, want er was werk aan de winkel: de vogels en eieren, die we de beide vorige dagen buit gemaakt hadden, moesten voor bederf gevrijwaard en voor verzending gereed gemaakt worden.

De vraag was nu maar, waar we de morgenuren zouden doorbrengen, energ kwam het ons te pas, dat de onbetaalbare Daalder een goede kennis had, die ons verlof gaf, voor die morgen zijn oude eendenkooi als ons eigendom te beschouwen.

Van een eendenkooi zien de meeste menschen nooit iets anders dan de paaltjes en borden, die in alle richtingen op een anderhalve of twee kilometer er om heen staan, en waarvan de opschriften de vreedzame wandelaars bedreigen met alle verschrikkingen der wet, als hij zich vermeet, binnen die „afpaling” te schieten, onbehoorlijk gedruisch te maken, of op eenige andere manier last of hinder te veroorzaken. Dat zijn ongewijde voeten ooit de bodem van de kooi zelve zouden kunnen betreden is bijna ondenkbaar. Heel uit de verte ziet hij de geheimzinnige boomgroep, die een vijver omgeeft, voor hem nog mysterieuser dan Hertha's meer voor de oude Germanen, en waar in zijn oog talloze eenden 's winters een even raadselachtige dood sterven, als de slaven, die [de noodlottige eer genoten, de zegenkar der goden te mogen voorttrekken.

Onze kooi of liever de kooi van oude Klaas Mantje, was minder ongenaakbaar, om de eenvoudige reden, dat hij al jaren lang buiten werking gesteld was. Toen de polder het Noorden drooggemaakt werd, was het onmogelijk de afpaling te blijven handhaven, de eenden meden het vijverbosch, dat nu niet meer zoo eenzaam lag en vliegen

nu voortaan er over heen.... om zich in een van de vier andere kooien op het eiland te laten vangen. Maar het boschje is als van ouds nog een schuilplaats voor allerlei gedierte, voornamelijk van kleine vogeltjes.

Wij gingen niet naar de kooi om te vangen, maar alleen om eens op ons gemak wat „kleine pietjes” waar te nemen. We waren nog niet binnen het hek, of uit de boomen en struiken klonken ons allerlei lieve geluidjes tegen, een welkome afwisseling met het schrille, krijschend geroep der watervogels, waar we de twee vorige dagen op vergast waren.

In een esch zong een spotvogeltje. Hij zat onder de hoogste bladeren. Jonge bladeren waren het nog, het zonnetje scheen er door heen en vormde zoo een geel-groene stralenkrans om het zangertje met zijn

groene rug en geel buikje. En wat een kleur, als een zonnestraal van binnen het wijdgeopende oranjegele bekje verlichtte!

Wat verder klonken diepe tonen als van een lijster, maar afgewisseld met hooge sopraan-geluidies: dat was de

Braamsluipertje (*Sylvia curruca*).

grauwe grasmusch, die het kunststuk verstaat van op zijn eentje duetten te zingen. Een andere grasmusch babbelt er tusschen door, uit het riet klinken onvermoeid de stemmen van drie karakieten en achter in de kooi kirren een paar houtduiven.

Een houtduivennest ligt laag in een Meidoorn, twee meter hoog: een eenvoudig hoog vloertje van stokjes, kris en kras over elkander gelegd, met groote openingen, waar het licht doorheen schemert. Er liggen twee eitjes in, maar ze zijn gebroken en leeggegeten. Onder het boompje op de grond ligt ook een leeg dop. Er zijn bunsings in de kooi; dat is duidelijk.

grauw vogeltje zit op een takje van een meidoornstang links voor ons. Hij wipt onrustig heen en weer en laat wat uit zijn bek vallen. In plaats van zijn strootjes op te rapen, begint hij te zingen, eerst aarzelend, dan vlug en onafgebroken. Het lijkt meer een alleenspraak dan een lied — snel en driftig met veel vierlettergreppige woorden. Daarbij wipt hij van 't eene takje op 't andere en altijd loert het bruine oog onrustig in onze richting. Wij zijn eigenlijk heel dicht bij hem en behoeven de binocle niet eens te gebruiken, om hem te herkennen. Het vaalzwarte kopje, de dof grijze rug en de dof witte onderzijde met de blauwgrauwe pooten zeggen ons dadelijk dat wij hier het

Nest van de Grasmusch (*Sylvia cinerea*).

De vijver midden in het bosch is geheel dichtgegroeid met riet. Steenhuizen snijdt zich een stok en stapt met zijn zware waterlaarzen in het ondiepe water rond, terwijl hij het riet op zij buigt, alles tot schrik van de karakieten. Al heel spoedig heeft hij een nest ontdekt, kant en klaar, een halve meter boven het water aan zes stengels vastgevochten. Er zijn vijf eitjes in, dat kunnen Daalder en ik van de kant af duidelijk zien. Terwijl Steenhuizen nu verder door het water ploetert, gaan wij op een hoog plekje zitten, om af te wachten, of er soms wat zal gebeuren. Een boschje brandnetels dicht bij ons in 't zonnetje is druk aan het stuiven, telkens stijgen stuifmeelwolkjes er uit omhoog, soms drie, vier te gelijk op dezelfde plant. De riettoppen hebben een grauwe kleur in het felle zonnelicht; in de boomen aan de overzijde van de vijver beweegt geen enkel blaadje. Het spotvogeltje zingt nog altijd.

Ineens schemert er wat voor ons langs en een klein

molenaarje voor ons hebben, een bestoven, klein, driftig molenaarje. Wij willen eens zien of hij zijn bijnaam van braamsluiper ook verdient, ofschoon hier bij het water geen bramen groeien. Die hebben we zooeven meer gezien op de achterwal van de kooi. Het molenaarje rede-neert maar altijd door: „Die eene bezoeker met dat dikke gezicht, die ken ik wel, dat is de meester van Oosterend en die heeft nog nooit iemand kwaad gedaan. Die andere is vroeger hier ook wel geweest, maar dat is al een trektijd geleden. De jongens noemden hem de Fransche meester uit de Burg en hij heeft ze leeren spelen met die leelijke groote bal, waar ze tegen trappen. Maar ze zeggen, dat hij de kleine nestjes beschermt. Enfin, ik zal het maar wagen.” En nu duikt braamsluiper naar omlaag, pikt zijn vrachtje op en vliegt, zoo snel hij kan, naar een ander meidoornje, dat geheel omringd is door een boschje van wilgenroosjes (*Epilobium hirsutum*). Daarin verdwijnt hij.

Wij sluipen op handen en voeten naderbij en zien hem nog juist wat duwen en trekken aan het hoopje vezels en hooisprietjes, dat zijn nest zal worden. Dan ziet hij ons en maakt zich uit de voeten.

Inmiddels is Steenhuizen bij ons gekomen, benieuwd naar wat die kruiperij te beduiden heeft. Het nestje laat hem vrij koel. „Kom mee,” zegt hij, „dan zal ik je een ander nestje laten zien.

Bij een elzengroep aan de achterwal van de kooi blijft hij staan en zegt „zie zoo, kijkt nu of je ook een nest kunt vinden; het is geen meter van jelui af. Maar staan blijven, hoor.”

Wij turen in de elzen, langs de gladde bruine takken, in het hooge gras en in de bramen, die hier in wijde bogen uitgespreid de grond bedekken. Maar we zien niets, dat op een nest gelijkt. We geven het dus op en nu kan Steenhuizen eerst zelf zijn nest ook niet terugvinden, maar als hij zijn stok te hulp neemt en een bramentak omhoog tilt, zien we in de dofgroene schemering onder de groote vijfvingerige bladeren een prachtig afgewerkt grasmusschennest met vijf groenachtige, ijl-gevlekte eitjes. „Prachtig,” roepen we en zien Steenhuizen aan, om hem over zijn vondst te complimenteeren, maar hij blijft stom voor zich uitzien met een misnoemde uitdrukking op 't gelaat.

„Dat na te maken,” barst hij in eens uit, „maar dat is onmogelijk. Rietgroepen en grasgroepen, dat gaat nog, maar hoe krijg ik braamtakken nagemaakt. Met drogen verliezen ze hun buiging, de bladeren hun ronding; ik heb het geprobeerd op allerlei manieren: tusschen papier in zand, met paraffine — alles te vergeefs.”

't Is of de grasmusch hem verstaat. Die is naderbij gekropen en zit op een dor berkentakje ons zachtjes uit te schelden. „Purrr, prrr, watsj!” zegt hij, klapt met de vleugels en steekt de kop vooruit, alsof hij zeggen wil: „ruk dan maar uit en laat mijn nest met rust.”

„Zoo'n pietje in die stand op te zetten, is niets,” vervolgt Steenhuizen, „dat is best te doen. „Watsj, watsj, watsj,” brengt de grasmusch daartegen in, terwijl hij zich in allerlei bochten wringt, als wilde hij de vogelopzetter problemen opgeven.

„Maar die bladeren! In Londen werkt voor het South-Kensington Museum een dame...

Nu, als Steenhuizen over die Londensche dame begint, dan raakt hij niet uitgepraat en dan moppert hij nog wel een heele dag. „Net of wij geen Hollandsche dames hebben, die mooie, echte, natuurgetrouwe ranken en takken en bladeren kunnen maken. „Maar ze werken zoo duur.”

Eindelijk weet ik er niets beters dan maar mee te gaan mopperen en treuren.

„Toe Daalder, hou jij die twijg omhoog, dan wil ik probeeren, dat nest te schetsen. Zoo mooi als het daar ligt, kan ik het wel nooit teekenen, al word ik ook honderd jaar, maar licht kan ik met mijn gekrabbeld de een of ander nog wel een plezier doen. En Daalder, die geen Nederlandsche Fauna-museum behoeft te scheppen en ook niet met plannen rondloopt, om tijdschriften op te richten, geniet nog het meest van ons drieën en merkt heel wijsgeerig op, dat de menschen dan maar tevreden moeten zijn met museums zonder grasmusschennesten. „Als ze naar buiten gaan en een dagje in de bramen zoeken,

zullen ze ook wel meer genieten, dan in de zalen van Artis.”

Steenhuizen gaat zwijgend verder, wij volgen en watsj watsj zingt een vreugdelied boven zijn nest.

Wij worstelen door de bramen heen. Ineens laat onze mopperaar zich met een vroolijk „ha!” van de helling afglijden. Dadelijk daarop roept hij luid en ongeduldig om een mes. „Daar heeft hij iets, dat hij wel kan namaken,” zegt Daalder vergenoegd, en wij haasten ons naar beneden, waar wij Steenhuizen in extase vinden voor een dikke esschenstronk laag bij de slootkant. De sloot is bijna droog, maar lang riet schiet er uit omhoog, tusschen de esschentakken door.

„Wij zijn hier vanmorgen baas, niet waar Daalder,” zegt Steenhuizen.

„Wel zeker, oude Klaas heeft ons volle vrijheid gegeven.”

Dan stel ik jullie voor, dat eendennest aan Artis ten geschenke aan te bieden, om daarvan eventueel een groep te doen vervaardigen voor de nieuwe verzameling van de Nederlandsche Fauna.”

Natuurlijk hebben wij geen bezwaar daartegen.

Wat lag dat nest daar prachtig. De esschenstronk was wel een halve meter dik en van boven half vergaan.

In de holte, daardoor ontstaan, had zich teelaarde gevormd, waarin gras was opgeschoten en midden tusschen dat gras had een wijze eend zijn nest gebouwd, zich vlelend met het vooruitzicht, dat de esschenstoot nog wel eenige takken zou vormen, die met hunne veeltallige bladeren zijne woning aan alle nieuwsgierige blikken zouden onttrekken.

Het nest bevatte dertien eieren.

„Dat is een ongelukkig getal, laat het met rust.”

Maar Steenhuizen stoort zich niet aan de flauwiteit, alleen weet hij nog niet waar hij beginnen zal. De heele esschenstoot mee te nemen gaat toch ook niet aan. Hij snijdt dus rondom het nest het vermolmd hout los, en tilt het nest er voorzichtig uit. Maar nu? Hoe komt het nu zonder breken in het dorp?

„Dat heb je nu van die ongelukkige dertien, nu heb je nog niets!”

„Wees nu niet flauw, verzin liever iets, om het nest te bergen!”

Gelukkig herinner ik me, dat ik ergens een verroeste ijzeren pot heb zien liggen, waar vroeger misschien turven in gebrand zijn. Daarin past het nest precies, we dekken het met bladeren van klissen en groot hoefblad en gaan dan dankbaar en voldaan naar huis.

's Middags hadden we het volhandig; onze kamer, de statiekamer nog al van het logement, geleek een waar zoölogisch laboratorium.

Ik bewonder nog de stoïcijnse gelatenheid van onze goede waard IJsbrand Koppen bij het aanschouwen van de herrie in zijn pronkvertrek. Daar zat Steenhuizen aan de lange tafel. Voor hem lagen de geschoten vogels, die hij één voor één onder handen nam, om ze van de huid te ontdoen. Links van hem lag een hoop fijn gips, rechts een stapel watten en zaagsel; dat was alles noodig om bloedvlekken te voorkomen of te verwijderen. Gelukkig was er niet veel te wasschen of te stelpen; we hadden zindelijk geschoten, en Steenhuizen „pelt” zijn vogeltjes meestal zonder een droppel bloed te storten. Allemaal

handigheid! Ik herinner me nog, dat ik eens een uil wilde opzetten. Die moest ik natuurlijk eerst villen.... daar ben ik een heele Zaterdagmiddag mee bezig geweest en toen was ik nog niet klaar.... maar dan vertel ik liever niet meer van — 't is ook al lang geleden — misschien later eens.

Van elk vogeltje mat Steenhuizen nauwkeurig lengte, breedte en hoogte van de romp, lengte van de nek, afstand van snaveltip tot borst, terwijl hij nog meer dingen aantekende, alles om een zoo getrouw mogelijke reproductie van het gedoode dier te waarborgen.

Intusschen zat ik op de grond de eieren uit te blazen — natuurlijk niet meer volgens de aloude stopnaald-methode. Vijf-en-twintig jaar geleden ging dat zoo: je nam een stopnaald, boorde die voorzichtig door het dikke eind van het ei heen, en stak hem dan zoover door, tot hij aan het dunne eind te voorschijn kwam.

Zoo kreeg je twee gaten in het ei, juist tegenover elkaar, en door dan in het eene te blazen, kwam de inhoud door het andere uit de dop. Nog liggen in de eieren-collectie van Artis tal van doppen, die op deze manier behandeld zijn, en dat is erg jammer. Meestal toch lukt dat doorsteken niet geheel en al en wordt een eind van 't ei, of beide einden wel, stukgestooten — zoodat dan die deelen van de dop, die voor de teekening dikwijls het belangrijkste zijn, geheel bedorven worden.

Nu waren we voorzien van betere werktuigen.

In plaats van een stopnaald had ik een kegelvormig toeloozend geribd boortje, zeer spits. Daarmee wordt maar één gaatje in 't ei geboord en wel ongeveer op 't midden tusschen 't spitse en 't ronde eind, op een plek, waar weinig of geen teekening is. Met een rechthoekig omgebogen glazen of koperen buisje wordt nu in of langs dat gaatje geblazen en 't ei loopt schoon leeg. Sommige verzamelaars spoelen 't ei dan van binnen nog om met warm water, en andere, die de zaak nog ernstiger opvatten, hebben allerlei schachtjes en krabbertjes, waarmee ze de beide vliezige omhulzels nog uit 't binnenste van de dop trachten te verwijderen.

Ik weet echter niet, of deze bewerkingen wel de tijd en de moeite waard zijn die eraan besteed worden. Als de eierdoppen op een droge plaats in een goed gesloten doos bewaard worden, hindert het volstrekt niet of die vliesjes er nog in zijn. Het naspoelen met water is be-

paald af te raden, licht wordt daardoor de kleur en teekening van de doppen geschonden of verbleekt. Om de eieren goed schoon te krijgen, is het voldoende ze na het uitblazen eenige tijd stil te laten liggen met de opening naar beneden. Al het dooier en wit, dat nog aan de binnenwand van de dop is blijven hangen, zakt dan naar die opening. Houdt ge dan de dop — altijd met de opening naar omlaag — eenige seconden in de warme hand, dan zet de lucht erin zich uit en drijft alles naar buiten. Zoo noodig kan deze bewerking drie, vier maal herhaald worden, totdat er werkelijk niets meer in het ei is. Dikwijls zult ge dan zien, dat de vliezen in de dop voor de opening niet door het boortje geheel verwijderd zijn, maar alleen gescheurd. Is het uitblazen afgelopen, dan sluiten zij de opening meestal weer geheel af.

Na het villen en uitblazen kwam het inpakken, waaraan

onze waard weer meehielp. We kwamen van alles te kort: geen touw, geen schroeven genoeg, geen sigarenkistjes, geen zaagsel, — en dan hadden we nog al gemeend, dat we heel wat meegenomen hadden. Maar Koppen wist ons alles te verschaffen. Het eendennest werd met ijzeren pot en al in een hoek van een groote kist onverwrikbaar vastgeschroefd: in dezelfde pot staat het nu nog — twee jaar na de reis — te wachten op de zolder van het atelier, totdat de groep, waarin het prijken zal, aan de beurt zal komen.

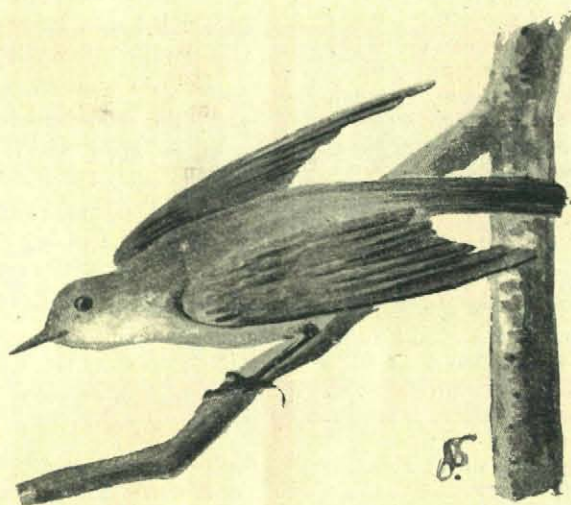
Botkoleieren hadden we tot onze spijt nog altijd niet,

maar we beloofden ons veel succes van een premie van een kwartje, die we in de dorpschool lieten uitloven voor elk gaaf en ongeschonden botkolei, dat ons binnen drie weken zou worden toegezonden. Ons voornemen was, de aldus verkregen eieren in de kunstmatige broeierij in Artis te laten uitbroeden, om zoodoende de geheimzinnige ouders aan hunne kinderen te herkennen.

Toen we dat alles netjes bedisseld hadden, namen we hartelijk afscheid van onze trouwe vriend Daalder, en van het gastvrije Oosterend, en wandelden naar Den Burg waar we 's avonds tegen tien aankwamen. Daar wachtte ons een andere vriend, de veearts, met wie we nog allerlei afspraken te maken hadden voor de groote expeditie van Donderdag, voor de jacht op de beroemde bergeend (*Anas tadorna*).

J. P. T.

(Wordt vervolgd).

Grasmusch (*Sylvia cinerea*).

